

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2008, sp. zn. 6 Tdo 1296/2008, ECLI:CZ:NS:2008:6.TDO.1296.2008.1

Číslo: 52/2009

Právní věta: Vyživovací povinnost rodiče vůči jeho dítěti, které není schopno se samo živit, vzniká a existuje přímo na základě zákona (§ 85 a násl. zák. o rodině), a to bez ohledu na skutečnost, zda případně došlo k její konkretizaci rozhodnutím soudu v občanském soudním řízení anebo zda její výše nebyla (resp. nemohla být) vůbec stanovena v tomto řízení, protože v době rozhodování soudu rodič neměl žádný příjem (např. z toho důvodu, že byl ve výkonu vazby). Jestliže na straně pachatele odpadly překážky, pro které mu rozhodnutím příslušného soudu nebyla (resp. nemohla být) stanovena vyživovací povinnost, a byl v rozhodném období již schopen vyživovací povinnost plnit, pak skutečnost, že i nadále existovalo toto pravomocné rozhodnutí soudu, nevyklučuje jeho trestní odpovědnost za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák. Pokud se pachatel za této situace záměrně vyhýbal plnění své vyživovací povinnosti (např. za tím účelem bezdůvodně měnil zaměstnání, navazoval jen krátkodobé pracovní poměry), jednal zaviněně ve formě přímého úmyslu podle § 4 písm. a) tr. zák., přičemž za splnění dalších podmínek lze jeho čin posoudit jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.10.2008

Spisová značka: 6 Tdo 1296/2008

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Úmysl, Zanedbání povinné výživy

Předpisy: § 213 odst. 1 tr. zák.

§ 213 odst. 2 tr. zák.

§ 4 písm. a) tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. T. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 9. 6. 2008, sp. zn. 2 To 115/2008, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 4 T 183/2005.

Z odůvodnění:

Usnesením Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 9. 6. 2008, sp. zn. 2 To

115/2008, byla podle § 256 tr. ř. zamítnuta odvolání obviněného a okresního státního zástupce v Olomouci proti rozsudku Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. 4 T 183/2005. Tímto rozsudkem byl obviněný M. T. uznán vinným dvojnásobným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2, 3 tr. zák. (v bodech 1/ a 3/ výroku o vině) a trojnásobným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák. (v bodech 2/, 4/ a 5/). Za tyto trestné činy mu byl podle § 213 odst. 3 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců, přičemž pro výkon tohoto trestu byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 35 odst. 2 tr. zák. byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu Plzeň – město ze dne 30. 5. 2003, sp. zn. 1 T 64/2003, který nabyl právní moci dne 18. 6. 2003, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Obhájce obviněného proti shora citovanému usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci podal dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání je podáno proti výrokům o vině pod bodem 1/ a 2/ rozsudku, a to i ve vztahu k výroku o trestu. Má za to, že trestní stíhání obviněného pod bodem 1/ výroku rozsudku je nepřípustné podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. O tomto skutku bylo policejním orgánem rozhodnuto usnesením ze dne 22. 5. 2003, č. j. OROL-193/01-TČ-2003, kdy byla trestní věc o podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 2 tr. zák. odložena podle § 159a odst. 3 tr. ř. z důvodu podle § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř., tedy pro neúčelnost. Podle obhájce jde o důvod zastavení trestního stíhání, podle kterého je trestní stíhání oprávněn zastavit i státní zástupce. Usnesení policejního orgánu vydané podle § 159a odst. 3 tr. ř. je jedním ze způsobů rozhodnutí o skončení věci. Usnesení nabylo právní moci, přičemž nebylo v předeepsaném řízení zrušeno a nebylo zrušeno ani dozorcím státním zástupcem. V těchto skutečnostech spatřuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Domnívá se, že pokud soud prvního stupně o tomto skutku rozhodoval, jde o rozhodnutí učiněné v rozporu s čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod. Skutku pod bodem 2/ rozsudku obhájce obviněného vytýká, že se jedná o jeho nesprávné hmotně právní posouzení ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Protiprávního jednání se podle skutkového zjištění měl dopustit v době od září 2000 do 10. 10. 2001. V uvedené době však obviněnému povinnost platit výživné nebyla stanovena, naopak v té době byl nadále v účinnosti pravomocný rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 18. 11. 1996, sp. zn. 5 P 51/95, který nabyl právní moci dne 25. 2. 1997, v němž výživné výslovně stanoveno nebylo. Za uvedené období byla vyživovací povinnost stanovena až rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 19. 4. 2005, sp. zn. 5 P 51/95, který nabyl právní moci až dne 26. 5. 2005, kterým byl se zpětnou účinností změněn původní rozsudek ze dne 18. 11. 1996. Podle zásad trestního práva si musí být pachatel vědom trestnosti svého jednání, což v tomto případě zahrnuje i vědomost obviněného o povinnosti platit výživné. Tato povinnost však obviněnému stanovena nebyla, naopak rozhodnutím soudu bylo určeno, že se výživné nestanovuje. Jednáním popsáním pod bodem 2/ rozsudku tedy obviněný nemohl naplnit skutkovou podstatu trestného činu, protože pokud vyživovací povinnost neplnil, činil tak v souladu s rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 18. 11. 1996, sp. zn. 5 P 51/95, který nabyl právní moci dne 25. 2. 1997. Uvedenému jednání chybí znak protiprávnosti jednání, neboť v té době nemohl mít obviněný vědomost o tom, že Okresním soudem ve Vyškově bude dne 19. 4. 2005 vydáno rozhodnutí, v němž mu bude vyživovací povinnost stanovena zpětně, tj. za období září 2000 až 10. 10. 2001. Vzhledem k těmto skutečnostem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 9. 6. 2008, sp. zn. 2 To 115/2008, zrušil, a to ve výroku o vině a trestu ve vztahu k bodům č. 1/ a 2/ rozsudku Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. 4 T 183/2005, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc v takto zrušeném rozsahu vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, zejména rozhodnutí o nařízení výkonu uloženého trestu odnětí svobody a rozhodnutí o povinnosti nahradit státu náklady řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. a shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř., protože bylo rozhodnuto ve druhém stupni, dovolání napadá pravomocné rozhodnutí ve věci samé a směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda vznesené námitky naplňují uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V mezích tohoto dovolacího důvodu je pak možno namítat, že skutek zjištěný soudem byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, třebaže nejde o trestný čin nebo sice jde o trestný čin, ale jeho právní kvalifikace neodpovídá tomu, jak byl skutek ve skutkové větě výroku o vině popsán. Z těchto skutečností pak vyplývá, že Nejvyšší soud se nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních, a protože není oprávněn v rámci dovolacího řízení jakýmkoliv způsobem nahrazovat činnost nalézacího soudu, je takto zjištěným skutkovým stavem vázán (srov. rozhodnutí Ústavního soudu [II. ÚS 760/02](#), [IV. ÚS 449/03](#)). Povahu právně relevantních námitek nemohou tedy mít námitky, které směřují do oblasti skutkového zjištění, hodnocení důkazů či takové námitky, kterými dovolatel vytýká soudu neúplnost provedení dokazování. Ke shora uvedenému je dále vhodné uvést, že závěr obsažený ve výroku o vině je výsledkem určitého procesu. Tento proces primárně spadá do pravomoci nalézacího soudu a v jeho průběhu soudy musí nejprve zákonným způsobem provést důkazy, tyto pak hodnotit podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu a výsledkem této činnosti je zjištění skutkového stavu věci. Nejvyššímu soudu tedy v rámci dovolacího řízení nepřísluší hodnotit správnost a úplnost zjištěného skutkového stavu věci podle § 2 odst. 5 tr. ř., ani přezkoumávání úplnosti provedení dokazování či se zabývat otázkou hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Námitky týkající se skutkového zjištění, tj. hodnocení důkazů, neúplnosti dokazování apod., nemají povahu právně relevantních námitek.

Nejvyšší soud dále zdůrazňuje, že ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedení dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolát Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)). Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Právně fundovanou argumentaci má

přítom zajistit povinné zastoupení odsouzeného obhájcem - advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

Obviněný se domnívá, že skutku pod bodem 2/ výroku o vině se dopustit nemohl, neboť neměl vědomost o tom, že má platit výživné, protože rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 18. 11. 1996, sp. zn. 5 P 51/95, mu výslovně tato povinnost nebyla uložena. Má tedy za to, že po subjektivní stránce nemohl naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák. K tomu Nejvyšší soud uvádí následující:

Trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák. se dopustí ten, kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Po subjektivní stránce se tedy vyžaduje úmyslné zavinění. Z povahy věci půjde vždy o úmyslný přímý podle § 4 písm. a) tr. zák.

Ustanovení § 213 tr. zák. se vztahuje na vyživovací povinnost, která plyne přímo ze zákona o rodině. V případě vyživovací povinnosti otce k dítěti je rozhodné otcovství k němu podle zákona o rodině. Za počátek páchaní trestného činu podle § 213 tr. zák. rodiče vůči dítěti je třeba považovat den, od kterého přestal rodič zaviněně plnit svou vyživovací povinnost bez ohledu na to, zda o povinnosti platit výživné rozhodl předtím soud v občanskoprávním řízení (srov. č. 32/1979 Sb. rozh. tr.). Předpokladem trestnosti je, že povinná osoba byla vůbec v době, o níž jde, schopna výživné plnit.

Z rozsudku Okresního soudu ve Vyškově ze dne 19. 4. 2005, sp. zn. 5 P 51/95, vyplývá, že rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 18. 11. 1996, sp. zn. 5 P 51/95, obviněnému nebyla stanovena vyživovací povinnost pro nezletilého M. S., protože v době rozhodování bylo proti obviněnému vedeno trestního řízení, dále že byl ve vazbě a neměl vlastní příjem. V roce 1999 se nacházel ve Vazební věznici v Olomouci. V době od 12. 2. 2000 do 14. 8. 2000 byl ve výkonu trestu odnětí svobody. Podle skutkového zjištění se skutku pod bodem 2/ výroku o vině obviněný měl dopustit v období od září roku 2000 do 10. 10. 2001. Pro posouzení trestní odpovědnosti obviněného je tedy rozhodné, že obviněný po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se mohl ucházet o zaměstnání. Z rozsudku Okresního soudu ve Vyškově se dále podává, že na Úřadu práce v Olomouci byl dostatek volných míst pro muže se základním vzděláním, a to s nejnižším příjmem ve výši 6500 Kč. Ze seznamu uchazečů o zaměstnání byl však vyřazen pro nesoučinnost. Rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 19. 4. 2005, sp. zn. 5 P 51/95, byla na základě těchto skutečností obviněnému stanovena vyživovací povinnost k nezl. M. S. od 1. 9. 2000 ve výši 500 Kč měsíčně. Vzhledem k tomu, že obviněný v době rozhodování soudu pracoval a dosahoval příjmu kolem 15 000 až 20 000 Kč, od 1. 1. 2005 bylo výživné zvýšeno na částku 1000 Kč. Není pochyb, že při rozhodování se soud v občanskoprávním řízení řídil hledisky uvedenými v § 96 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“), tj. že při určení výživného přihlížel ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného (obviněného).

Pokud jde o subjektivní stránku u trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák., obviněný věděl, že je otcem nezl. M. S. Pokud obviněný argumentuje tím, že mu výživné stanoveno nebylo, zcela účelově pomíjí, že věděl o tom, že výživné mu nebylo stanoveno pouze s ohledem na to, že proti němu bylo vedeno trestní řízení (byl na něj vydán příkaz k zatčení), byl ve vazbě a výkonu trestu. Podle § 85 odst. 2 zákona o rodině rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Tato povinnost vyplývá přímo ze zákona, tzn. že nemusí být stanovena rozhodnutím soudu. Jinými slovy řečeno, jakmile je jisto, kdo je otcem dítěte, bez ohledu na to, zda a v jaké výši je vyživovací povinnost stanovena soudem, ze zákona je rodič povinen svou vyživovací povinnost plnit. V této otázce soudy dospěly k závěru, že obviněný byl schopen v době od září 2000 do 10. 10. 2001 na výživu nezl. M. S. přispívat. Lhostejno potom zůstává, v jaké výši byla vyživovací povinnost stanovena soudem v občanskoprávním řízení. Nutno zdůraznit, že u obviněného se nejednalo jen o „pouhé“ neplnění vyživovací povinnosti, nýbrž o záměrné vyhýbání se jejímu plnění. Bylo zjištěno, že obviněný zaměstnání často mění, aniž by k tomu měl vážný důvod, pobývá v zaměstnání jen několik dnů a pracuje pouze příležitostně (brigádnicky).

Nadto nelze opomenout, že ač je vyučen zedníkem, vyživovací povinnost k jeho pěti nezletilým dětem byla stanovena skutečně v minimální výši, toliko s přihlédnutím k zjištěnému jeho příležitostnému výdělku. Skutková zjištění tudíž nasvědčují tomu, že obviněný byl schopen vyživovací povinnost plnit a pokud obviněný ji v období od září 2000 do 10. 10. 2001 k nezl. M. S. neplnil, je zjevné, že chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit zájem chráněný trestním zákonem. Na závěr o naplnění subjektivní stránky trestného činu ve formě přímého úmyslu podle § 4 písm. a) tr. zák. lze usuzovat rovněž s ohledem na skutečnost, že obviněný se plnění zákonné vyživovací povinnosti vyhýbal. Za této situace nemohl Nejvyšší soud námitkám obviněného přisvědčit. V této části dovolání obviněného proto shledal dovolání obviněného zjevně neopodstatněným.

Poté se Nejvyšší soud zabýval dalším v dovolání uplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. a z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených shledal i tyto dovolací námitky obviněného zjevně neopodstatněnými. Proto Nejvyšší soud dovolání obviněného M. T. podané s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.